

találjuk meg. Ezek alapján visszakereshetők az adott nevekre vonatkozó leírások és térképek. A kötetet a jellemző burgenlandi nevek elterjedését illusztráló színes Geogen-térképlapok zárják (224–56).

A kiadvány, mint láttuk, némileg változó színvonalú tanulmányok segítségével ugyan, de átfogó képet nyújt e többnyelvű régió családnévkincséről. A valóban hiánypótló mű egyes írásaiban történeti, nyelvpolitikai, nyelvi jogi, dialektológiai és névtani szempontok egyaránt megtalálhatók; szinte minden szerző reflektál a német–horvát–magyar együttélésre és annak névtani lenyomataira.

SZILÁGYI-KÓSA ANIKÓ

**ГАЙНАЛКА ФИРИС: ПРЕЗВИСКА МАДЯРСКОГО
ПОХОДЗЕНЯ ПРИ БАЧВАНСКО-СРИМСКИХ РУСИНОХ**
[Firisz Hajnalka: Magyar eredetű családnevek a bács-szerémi ruszinoknál]
Bibliotheca Baltoslavica Budapestiensis 2.
ELTE Ukrán Filológiai Tanszék – Argumentum, Budapest, 2010. 373 oldal

Először UDVARI ISTVÁN hívta fel a figyelmet a bács-szerémi ruszinokra (vö. NÉ. 4: 81–4), s többek között foglalkozott nyelvük hungarizmusával is. FIRISZ HAJNALKA most a náluk előforduló magyar eredetű vagy annak vélt család- és ragadványnevekkel foglalkozik, pontosabban 199 család- és 66 ragadványnév áll vizsgáldásának középpontjában. (Vannak olyan nevek köztük, amelyek mindkét kategóriában előfordulnak; pl. *Кечкеш*, *Такач*.) Ez a mennyiség nem is sok, nem is kevés, mert a ruszinok más nyelvterületen is viselnek még ma is magyar neveket, amint arra már LEHOCZKY TIVADAR is felhívta a figyelmet 1881-ben megjelent munkájában (Beregvármegye monographiája, 3. kötet). Mivel a Névtani Értesítő (33: 274–7) közölte a szerző sikeresen megvédett doktori disszertációjának kivonatát, az ott már elmondottakkal most nem foglalkozom, hanem a megjelent könyv adataira, egyes megállapításaira próbálom a figyelmemet fordítani.

A szerző által elvégzendő gyűjtőmunka szerencsére nem jelentett nehézségeket, hiszen KOC SIS M. MIKOLA 1978-ban Újvidéken megjelent munkájából gyűjthette ki az élő és már kihalt neveket. A nevek magyarátat lexikonszerű szócikkekben hozza, így áttekinthetőbbé is válnak az adatok. A szócikkek terjedelme érthetően nem egyforma: van köztük pár soros, de például a saját nevével két oldalon is foglalkozik, ami érthető „elfoglaltság”. A feldolgozásba nagy energiát fektetett a szerző, igen dicséretes módon. Etimologizálása során messze megy az időben, így eljut a honfoglalás előtti török kapcsolatokig (*Керекярта* 'Kerékjártó'), illetve a finnugor korig is (*Кевежду* 'Kövesdi'). Igyekszik elmondani minden körülményt, ami csak a névvel kapcsolatban felmerülhet, olykor feleslegesnek számíthatókat is. (Itt a kevesebb több lett volna.) Sok megbízható magyarázata van, ám a részletekben már nem olyan biztos. Forráskritikát nem alkalmaz (bár tudott volna mire építeni), ami különösen vonatkozik az internetről letöltött anyagokra, adatokra.

A továbbiakban a szerző által megadott magyarázatokhoz, azok egyes részleteihez fűzök megjegyzéseket. A helynévi alaptagú nevek lehetnek *-i* képzős magyar nevek, de a többség ruszin képzőkkel (többnyire *-ски ~ -цки*) van ellátva, így ezek semmiképpen sem lehetnek magyarok, még ha magyar is az alaptag. Sőt, párokban is előfordulnak, pl. ruszin *Герамбельски*, magyar *Геребельі* 'Görömbölyi'. Az itt is előforduló *Dorocki* családnévről egyébként mintaszerű tanulmányt írt UDVARI ISTVÁN (NÉ. 7: 76–81). Továbbá, az egyéb ruszin képzőkkel ellátott személynevek (pl. *Балацук < Balázs, Нирчак < Nyír*) is ruszinok, még ha magyar is az alaptag. Az összetett nevek között van olyan, amelyeknek csak egyik tagja magyar (*Кишголи < m. Kis + ru. Голи 'Kopasz', Надьпопов < m. Nagy + ru. Попов*). Így a fentebb említett 199, illetve 66 név adatszámai mindenképpen redukálódnak, és ha hozzávesszük a – megítélésem szerint feleslegesen – külön szócikként közölt alakváltozatokat is, a százat megközelítő mértékben. Vannak olyan nevek a kötetben, amelyeket a szerző tévesen a magyarból szeretne levezetni, pedig eléggé szembe-tűnően vagy ruszinok, vagy szlovákok. A szlovákból valók: *Чиужмар < Čižmar 'csizmadia'; Холошняї*, némi magyarosodással a *Hološne 'szűk posztónadrág'* szóból, s nem a *Hollós-*ból származik; *Ройко < Rojko 'álmódzó, rajongó'*, eredete tehát nem a cigány *rajkó*. A *Леведняї* név könnyebben magyarázható a ruszin *лебець 'hattyú'* jelentésű szóból, mint a magyar *Levedi-*ből, utóbbi már kissé délibábos feltételezésnek tűnik. Az itt említettek mellett akadnak még magyarázati hiányosságok, így például az, hogy ha egy-egy névnek több névadási indítéka lehet, mint például a *Balog* esetében (nemcsak 'balkezes' a jelentése, hanem még további három), azt számításba kellene venni. A kategóriákba való besorolás lehet egyértelmű, ha csak egyféle lehetséges indítékát tételjük fel a névadásnak, ahogyan ez meg is látszik a kötet végén található besorolásban. A ragadványnevek magyarázatai olyanok, mint a családnevek szócikkeiben található; ugyanazokkal az érnyekkel, illetve ugyanazokkal a típusú hibákkal rendelkeznek. Közöttük több ún. szólítónév is található. A nevek használati formájáról sajnos nem kapunk felvilágosítást a kötetből.

Végezetül néhány további, általános szempontú megjegyzés. A névtani terminológiát fontos következetesen használni, nem így ingadozva; a több nyelvet egyszerre érintő vizsgálatok magyarázhatják, ám nem indokolhatják ezt a helyzetet. A kötetben zavaró betűhibák is maradtak. A szerző bibliográfiája nagy bőséget mutat, ám ennek ellenére hiányos. UDVARI ISTVÁNNak több tanulmányát lett volna érdemes felhasználnia a szerzőnek, arról nem is beszélve, hogy HAJDÚ MIHÁLY 2010 januárjában megjelent családnév-enciklopédiájára egyáltalán nem hivatkozik. Jó lett volna, ha kezébe veszi N. FODOR JÁNOS közléseit, tanulmányait, könyvét is, hiszen az általa kutatott terület közvetlen közeléből vándoroltak a ruszinok a Bácskába és a Szerémségbe, eredményei ezért is hasznosíthatók lehettek volna. A Névtani Értesítőre, az azokban megjelentekre sem hivatkozik a szerző, pedig ott is esett már szó a ruszinokról és személyneveikről.

A kötetet magyar és angol nyelvű összefoglalók zárják, melyek az ukránul közreadott értekezés fontosabb megállapításait hivatottak közreadni a nyelvet nem ismerő olvasók számára.